

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/30, p. 373-389

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12722>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

KARACAOĞLAN VE SEYHAN ERÖZÇELİK ŞİİRİNDE SAPMALARIN TESPİTİ VE KARŞILAŞTIRILMASI*

Canan OLPAK KOÇ**

ÖZET

Sapma için genel olarak dilin şiirde farklı kullanımı denilebilir. Doğan Aksan, Sapma (İng. Deviation) adı altında ele alınan konunun, gerek sözcüklerin ses ve biçim özelliklerinde, gerek dilin sözdizimi açısından niteliklerinde bilinçli olarak değişikliklere gitmeyi, dilde bulunmayan yeni sözcük ve anlatım biçimlerini kullanma eğilimini içerdiğini söyler. Aksan'a göre; sanatçı şair, bu eğilim tercihi ile dile yeni bir güç kazandırmayı, göstergeleri ses ve anlam açısından daha etkili kılmayı, okuyan ve dinleyenin zihninde yeni değişik tasarımlar ve duygu değerleri oluşturmayı amaçladığını ekler. Buradan yola çıkılarak "Sapma" şiir incelemesinde açılım sağlayan konulardan biridir denilebilir. Bu kullanım yedi farklı şekilde okurun karşısına çıkmaktadır. Bunlar; yazınsal sapmalar, sesbilgisel sapmalar, dilbilgisel sapmalar, anlamsal sapmalar, lehçesel sapmalar, tarihsel dönem sapmaları, kesimsel sapmalar ve sözcüksel sapmalardır. Bu çalışmada öncelikle sapma kavramı bilgi verilecek ve devamında sapma çeşitleri hakkında bölüm bölüm açıklama yapılacaktır. Ardından halk şiirinden Karacaoğlan ile modern şiirden Seyhan Erözçelik'in şiirlerine yedi farklı sapma çeşitleri açısından bakılacaktır. Karacaoğlan yaşadığı dönem gereği farklı dilsel özellikleri kullanmıştır. Seyhan Erözçelik ise şiirlerinin temelini çağın anlayışının yanı sıra halk söyleyişlerinden alınan öğeler oluşturur. Gerek Karacaoğlan'ın gerekse Seyhan Erözçelik'in şiirlerinde olduğu gibi bilinçli ve bilinçsizce de olsa kullanılan sapmalar, şiirin anlamını genişleten bir araç görünümünü kazanır.

Anahtar Kelimeler: Şiir dili, Sapma, Sapma çeşitleri, Karacaoğlan, Seyhan Erözçelik

* Bu bildiri 18-24 Eylül 2017 tarihlerinde Granada'da Turkish Studies-İspanya-Malaga Üniversitesi işbirliğinde düzenlenmiş olan **Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu**'nda sunulmuştur.

** Dr., Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdürlüğü Ankara/Çankaya Personel Eğitim Merkezi, El-mek: c_olpak@mynet.com

---

DETERMINATION AND COMPARISON OF TRANSPARENCES IN KARACAOĞLAN AND SEYHAN ERÖZÇELİK

ABSTRACT

In general, the divergent use of language in poetry is called deviation. Dogan Aksan says that the subject discussed under the name Deviation includes the tendency to consciously make changes in the qualities of both the voice and form of the words and in terms of the syntax of the language and to use new words and forms of expression that are not found on the underside. According to Aksan; the artist poet adds that this tendency is aimed at making a new power to the language with preference, making the displays more effective in terms of sound and meaning, and aiming to create new values of different designs and emotions in the mind of the reader and listener. From here it can be said that "Deviation" is one of the topics that open the way in the examination of poetry. This use comes in seven different ways to read. These; literary deviations, phonological deviations, grammatical deviations, semantic deviations, dialectical deviations, historical period deviations, categorical deviations, and lexical deviations. In this study, first of all, the concept of deviation will be given and in the continuation section section explanation about varieties will be made. Then the poems of Karacaoğlan and modern poet Seyhan Erözçelik will be examined in terms of seven different types of deviation. Karacaoğlan used different linguistic features for the period he lived. Seyhan Erözçelik constitutes the basis of his poems, as well as his understanding of the age and the elements taken from his folktales. Whether Karacaoğlan or Seyhan Erözçelik's poems are used consciously or unconsciously, deviations are seen as a vehicle that extends the meaning of poetry.

STRUCTURED ABSTRACT

As Michel Foucault has stated, "The poet fulfills the reverse function" (Foucault, 1994, p. 84), poetry is in fact a departure. In general, the divergent use of language in poetry is called deviation. Poetry is a literary genre that makes it feel much more readable than straight quoting. It is a way to tell for more impressive, reasoning by crushing, carving and differentiating. This type-specific deviation sometimes becomes a necessity in the language of poetry. In this study, however, it will be pointed out more than poetry-specific. Deviation is used as a technique in the species. Dogan Aksan says that the subject discussed under the name of deviation from English deviations includes the tendency to consciously undergo changes in their qualities in terms of both the voice and form characteristics of the words and in terms of the language syntax and the tendency to use new words and expressions that are not found on the underside. According to Aksan; the artist poet adds that this tendency is aimed at making a new power to the language with preference, making the displays more effective in terms of sound and meaning, and aiming to create new values of different designs and emotions in the mind of the reader and listener. The definition of deviation that Aksan made as this term derives it from the haphazard

---

Turkish Studies

and natural use. The poets consciously used deviations in their books. From here it can be said that "Deviation" is one of the topics that open the way in the examination of poetry. This use comes in seven different ways to read. These; literary deviations, phonological deviations, grammatical deviations, semantic deviations, dialectical deviations, historical period deviations, categorical deviations, and lexical deviations.

In this study, first of all, the concept of deviation will be given and in the continuation section section explanation about varieties will be made. Then the poems of Karacaoğlan and modern poet Seyhan Erözçelik will be examined in terms of seven different types of deviation. One of the reasons for this comparison is to find out whether there is the use of folk poetry and deviation in modern poetry. Another reason is the choice made in poetry selection. Karacaoğlan has benefited from many features of language in improvised poems. As a poet living in a century for Seyhan Erözçelik, he benefited from the opportunities of modern poetry. However, the language used by the two poets is the same. Did the language of give different opportunities to the poet when he thought of the adventure of centuries? The answer to this question can be given by examining all of the poems of Karacaoğlan and Seyhan Erözçelik with a centralized examination of variance. Karacaoğlan readings were made by Cahit Öztelli in 2000 and Karacaoğlan's All Poems published from Özgür publications. The poems of Seyhan Erözçelik were made by Yapı Kredi Publications in 2003 from the book (collective poems) book prepared by the poet himself.

Karacaoğlan is a popular poet. The poet used different linguistic features for the period he lived without considering his technical anxiety. Seyhan Erözçelik creates the basis of his poems from the elements of the age, as well as from the folktales. But it is the poets of the last century. Therefore, this last century, where many literary genre-specific theories and techniques have developed, is a time period in which writers and poets need to use them. For this reason, deviations that are used both consciously and unconsciously as Karacaoğlan is in the poems of Seyhan Erözçelik, the car has gained appearance.

Poetry is, in fact, a linguistic arrangement established by the poet. The fact that the researcher or the reader wrote the poem / writer "why did you write it like that" is not right for them, but also for the authenticity of literary science. But for the reader who wants to get more share from the work, it is necessary to investigate the poetic utterances and meaning properties, and one of the basic reasons for this work has emerged.

At the end of the study, it was determined that variants of Karacaoğlan and Seyhan Erözçelik's poems were used. Deviations that show a natural course in Karacaoğlan's poetry provide a meaningful contribution to the long-term reading of the technology, with a charming mindfulness and an impression. The foundations of Seyhan Erözçelik's poems are based on the understanding of the age as well as the items taken from the people's speech. It can not be denied that we have caught a lively style by emphasizing these linguistic expressions that we say in our poetry. But is it that the use of such intense deviations has always been a positive contribution to poetry / poetry, or sometimes it can not

---

Turkish Studies

stop thinking that it has left the meaning of poetry behind and turned it into a visual / linguistic flare only. Because this style is sometimes so intense that there are many question marks in the reader's mind. It is as if the poet writes for himself only on occasion and seems to keep track of the past. Sometimes it seems that he did not avoid adding strings to dry information. Therefore, as in Karacaoğlan's poems, if not unconsciously used deviations, a view of a vehicle that enlarges the meaning of poetry is gained. With this tool, the poet adds a unique flavor and harmony to his poem. Seyhan Erözçelik's representatives in the modern poem in the case of the discovery, in some cases comes to the goal is seen. This wakes up the thought that you have an artificial poem by shadowing the nature of poetry.

Deviation types are a method frequently used by poets for contemporary poetry. Because of the method, it is mostly a conscious choice made by the artist with his own will. In general, poetry in folk poetry, in particular Karacaoğlan poetry, is made by force of tradition of poetry rather than election. In this sense, many uses that can be accepted as a deviation for contemporary poetry can not be accepted as a deviation in Karacaoğlan poetry. On the other hand, Karacaoğlan, who uses all the beauty of language and meaning in a beautiful narrative, has also made unique uses as a result of his poetry ability. Deviations can be accepted if they are evaluated within the frame of contemporary poetry window or within the tradition of folk poetry.

Keywords: Poetry language, Deviation, Deviation types, Karacaoğlan, Seyhan Erözçelik

GİRİŞ

Nesir, geniş ovalarda at oynatmakken şiir; serçenin kanat pıtırtilarında fısıldamaktır. Kurallarla çevrilmiş bu mekânsızlıkta şairin işi, değil her bir dizeye her bir kelimeye hatta her harfe boyundan büyük anlamlar yüklemektir. Nitekim Behçet Necatigil şiirde her bir kelimenin bu denli öne çıkması gerekliliğini “Şiir, edebiyatın bütün öteki türlerinden daha çok düşmeli kelimelerin üzerine.”(Necatigil, 1999, s.101) sözüyle ifade eder. “Şiir neyi anlatırsa anlatsın önünde sonunda bir dil sorunudur. Şairlik de sözcük kuyumculuğudur.” (Aysan, 1984) Şiir dili yazınsal yapıtların en zorlusu sayıldığı için yüzyıllar boyu dipsiz kuyu niteliğinde görülmüştür. (Öznlü, 2001, s.41) İşte şair, eserini oluştururken yaptığı bu sözcük kuyumculuğunda yeri gelir sapmalara da yer verir. Belki de Michel Foucault'nun “Şair, ters işlevi yerine getirmektedir.” (Foucault, 1994, s.84) sözüyle belirttiği gibi aslında şiir bütünüyle bir sapmadır zaten.

“Sapma (İng. Deviation) adı altında ele alınan konu, gerek sözcüklerin ses ve biçim özelliklerinde, gerek dilin sözdizimi açısından niteliklerinde bilinçli olarak değişikliklere gitmeyi, dilde bulunmayan yeni sözcük ve anlatım biçimlerini kullanma eğilimini içerir. Sanatçı bu eğilimle dile yeni bir güç kazandırmayı, göstergeleri ses ve anlam açısından daha etkili kılmayı, okuyan/dinleyenin zihninde yeni değişik tasarılar ve duygu değerleri oluşturmayı amaçlar.” (Aksan, 1995,s.166) Burada “amaç” sözcüğünün kullanılması, sapmanın sanatçı tarafından bilinçli olarak yapıldığı gerçeğini gösterir. Çünkü dilin tarihsel süreç içerisinde, kendiliğinden oluşmuş bazı kullanımlarında da sapma sayılabilecek özellikler görülür. Bu çalışmanın amacı da aşık tarzı halk şiiri temsilcilerinden Karacaoğlan ile 1980 sonrası Türk şiiri temsilcilerinden Seyhan Erözçelik şiirlerini sapmalar ekseninde karşılaştırmak ve sapmanın, bilinçli kullanımıyla dilin imkanlarıyla ortaya çıkmış doğal örneklerini karşılaştırmaya çalışmaktır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/30

“17. yüzyıl âşık edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Karacaoğlan, aynı zamanda, Güney Anadolu ve Toros yaylarının konar-göçer kültürünün bir bilgi kaynağıdır.” (Altun,2007, s.218) Kendisi, sadece konar-göçerlikle kalmayarak aynı zamanda gezgin bir mizaca sahip olduğu için birçok farklı yerlere gitmiş ve tüm gittiği o yerler hakkındaki gözlemlerini şiirlerine yansıtmıştır. Sazı omzunda, kelimeleri yüreğinde ve güzele duyduğu o tarifsiz sevgi daima kah sazının tellerinde kah sevgi nağmelerinde; diyardan diyara, iklimden iklime savrulan Karacaoğlan, “onun ait olduğu Toroslar ve Gâvur Dağları, konup göçen Türkmen illeri gibi, gâh İç Anadolu’ya gâh İç Anadolu dışındaki topraklara, Fırat vadisine yahut Suriye’ye inmek, bu toprakların kültürlerini birinden ötekine taşımak imkân ve hevesini vermiş” (Boratav, 1994, s.25) tir.

Halk şiirimizin bu güçlü sesi, yüreğinden geçenleri dizelere dökerken sadece mızrabının ucunda nağme bulan telleriyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda dağarcığının müsaade ettiği oranda dili de en iyi biçimde kullanmaya çalışmıştır. Tüm o samimi ifadesine rağmen hiçbir zaman bu samimiyeti basitlik seviyesine indirgememiş; yeri geldiğinde günümüz şiirinin baş tacı ettiği imge kavramını kendi nispetinde kullanmıştır. Nitekim mensubu bulunduğu halk şiiri imge kavramına çok da uzak değildir. Doğan Aksan’ın “Halk şiirinde ozanın düşledikleri, gerçekleşmesini diledikleri, istekleri imgeye dönüştürülerek anlatılmaktadır.” (Aksan, 1999, s.230) tespitiyle de ifade ettiği üzere halk şairleri de yeri geldiğinde imgeye başvurmuşlardır.

Seyhan Erözçelik, 1980 sonrası ortaya çıkan şiir akımlarından olan imgeci şiirin temsilcileri arasındadır. Ahmet Haşim ve İkinci Yeni etkisi görülen bu şiir anlayışında amaç bir olayın veya durumun anlatılması değildir. Onun yerine özlem, sevinç, suçluluk hissi, bekleyiş, ölüm gibi duyguların şiirsel bir dille ve imgeli biçimde ifade edilmesidir. Seyhan Erözçelik de 1986 yılında yayınlanan ilk şiir kitabı Yeis ile Tabanca’da yer alan şiirleriyle birlikte, özgün bir poetik işleyişe ve şiirsel evrene sahip olan bir şiire çalıştığını göstererek okurun dikkatini çekmeye başlar. (Güneş, 2010, s.8) Dolayısıyla sapma, Seyhan Erözçelik şiirinde şiir dilini genişleten bilinçli bir imkân olmuştur.

SAPMA TÜRLERİ VE KARACAOĞLAN KOŞMALARI İLE SEYHAN ERÖZÇELİK ŞİİRLERİNDE SAPMA ÖRNEKLERİ

Sapma, sözlü anlatım ürünlerinde anlatıcının ana konudan ayrılması gibi şiirde de şairin konuya açılım kazandırma gibi bir alt amaçta bulunabilecek şekilde ana konudan uzaklaşmasıdır. Dolayısıyla sapma, ana konudan ayrılma, uzaklaşma anlamının yanında, **konu dışı söz (Süper Sözlük, 2014), parantez açmak (Zargan Sözlük, 2014), “merkezi temadan uzaklaşma”**(Sılay, 1991) biçiminde de tanımlanmaktadır. Buna digression (sapma) arasöz denilmektedir. Arasöz, konu içinde bir başka konu oluşturacak kadar uzun ve bağımsız ise “excursus” ya da “epizode” adını alabilmektedir. Bu tanımlar, şiir dilinde de farklı şekillerde okurun karşısına çıkar. Şairlerin ya da yazarların kullandığı sapmalar kendi içinde farklı gruplara ayrılabilir. Öne çıkan sapmaları; yazınsal, sesbilgisel, dilbilgisel, anlamsal, lehçesel, tarihsel dönem, kesimsel, sözcüksel sapmalar başlıkları altında inceleyeceğiz.

1. Yazınsal Sapma

Bir şiirin dizeleri içindeki sözcükler arasında bulunan olağan olmayan boşluklar, sıralamalar; yazı dilindeki sapmaları gösterir. Yazınsal sapmalar, dize yapıları, kelimelerin birleşik yazılması, büyük/küçük harf kullanımı, kelimelerin birleşik yazılması gibi olağan dışılıklardır. “Bu tür sapmaları ihtivâ eden şiirlerde şekil çok önemlidir. Şâir, şiirin konusunu bir de şekille anlatmaya çalışır. Böylece şiirin şekli, görüntüsü onun anlamına da katkıda bulunur.” (Karabey, 2007, s.17) Sözlü şiir geleneği temeline dayalı halk şiirinde şiirler göze değil doğrudan kulağa hitap ettiği için, bu türde, bir yazınsal sapmanın olması beklenemez. Aynı şekilde halk şiirinin biçimi ve formları belirlenmiştir. Bir halk şairi bu biçim ve formlar dışına çıkamaz. Tüm bu sebeplerden ötürü

Karacaoğlan şiirlerinde de yazınsal sapma yoktur. Seyhan Erözçelik ise bazı şiirlerinde sözcükleri iki dizeye bölerek ve dizeleri farklı şekilde sıralayarak yazınsal sapmadan yararlanır.

Hamlet'e soyunuk ağlıyor Nur (s.33)

Önünde Ayşe'nin
eşyA
ve ay kırıkları. Ayaklarımı kanatıyor. (s.56)

aklımda Ben'in var. (s.405)

ama çağrılmayınca gelen kedilergibi (s.241)

Çocuk kendini sugibiezberledi. (s.249)

kirpiklerini, göğ, gö-
zlerinin kölesi, miyim ben,
ben aşık mıyım ben, seni ben,
seni ben? (s.451)

yıkanmışlar, bir tabuta koymuşlar. Götürüp göm!
-müşler ayışığı sönerken -püff! demiş biri –rüzgarla (s.104)

Mıh! Mıh! Mıh!
lanırım ben, kök. (s.92)

Erözçelik aynı zamanda, şiirlerin görsel yönden desteklendiği ve böylece anlamın pekiştirildiği değişik yazım şekilleri de kullanılmıştır.

ay
ışığını geçirmeyi imbikten,
-----örse
lenip-----indi mühür-----

-----ürperiyor ay
ışığının kırıldığı odada (s.105)

saat kaçta
Güneş-----batar?
kaç saatE (s.99)

Turkish Studies

ay   ay
 şe   şe
 y   a   y   a
 a   na   ya   na
     n   n
 ü   y   ü   y
 d   a   d   a

(s.59)

2. Sesbilgisel Sapma

“Sesbilgisel sapmalar, herhangi bir ses biriminin, konuşulan dilde kullanılmayan bir başka ses biriminin yerine kullanılmasıyla ya da gereksizce bir ses biriminin sözcüğe eklenmesiyle, ünlü/ünsüz yitimleri, değişimleriyle yapılabilir. Bu tür sapmalar şiir dilinde genellikle az kullanılır. Dilin yapısındaki ses olayları diğer olaylardan daha kolay saptanabildiğinden olsa gerek şairler ses değişmelerine neden olabilecek sapmalara pek yönelmemektedir.”(Özünü, 2001, s. 144) Karacaoğlan koşmalarında özellikle ses yitimlerine sık rastlanır. Genellikle ünlü ile biten bir sözcükten sonra ünlüyle başlayan sözcük geldiğinde ünlülerden biri yitime uğrar.

İlk Sözcüğün Ünlüsünün Yitime Uğradığı Örnekler:

- Del’ediyon öldürmüyön ne fayda (s.53)*
Acep yavrumun da ili kış m’ola (s.54)
Ceyran yavru güzellere baş m’ola (s.54)
On ik’aydır bize selam gelmez (s.54)
Yiğit de ne desin day olmayınca (s.52)
Gel sarılıp yatalım del isen de (s.65)
Cana müşteri (i) oldun ağız açmadan (s.80)
Oğlan, sen de m’oldun yüze gülücü (s.85)
Meme verip ağız yukarı yatan (s.88)
Mememin emerken ağız ıras geldi (s.91)
Mısır’a sultan olsam istemem kalan (s.106)
Emne’yi der isen incedir ince (s.119)

İkinci Sözcüğün Ünlüsünün Yitime Uğradığı Örnekler:

- Sevdiğim arzımı demekçin sana (s.56)*

Bazı örneklerde ise ses türemesinin olduğu görülür.

- Bal dudak üstünde altın hırızma¹ (s.53)*

¹ Hızma sözcüğünün “hırızma” şeklinde söylenmiş olması mahalli söylemden de kaynaklanabilir. Nitekim Ahmet Kabaklı, onun Güney Anadolu çevresinde kullanılan mahalli kelime ve deyimleri kullandığı saptamasında “hırızma” sözcüğünü de örnek olarak verir. Bkz. Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı II, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul–2002 s.788.

Yukarıdaki tanıma ve verilen tüm bu örneklere rağmen bu örnekleri sesbilimsel sapma saymak güçtür. Çünkü sapma bir seçim işidir. Günümüz serbest şiiri için ses düşümü veya türemesi bir sapma sayılabilir. Oysa Karacaoğlan düşümleri ve türemeleri kişisel seçimiyle değil bağlı olduğu edebi anlayışın zorunluluğuyla yapmıştır. Çoğunlukla doğaçlama ortaya çıkan bu şiirlerde şair, heceyi ya da durağı tutturmak için sık sık bu ses olaylarına başvurur. Doğal olarak, günümüz şiiri için bir sapma olarak kabul edeceğimiz ses düşümü ve türemesini, âşık tarzı halk şiiri ekseninde sapma değil, kuralların getirdiği bir mecburiyet kabul etmek durumundayız.

Seyhan Erözçelik'te sesbilgisel sapmanın örnekleri olmakla birlikte şairin çok kullanmadığını görmekteyiz. Burada, dilin yapısındaki ses olaylarının diğer olaylardan daha kolay saptanabilmesinden olsa gerek şairlerin ses değişmelerine neden olabilecek saptamalara pek yönelmedikleri sonucuna ulaşabiliriz.

İstanbul'a bir düş(üş)-

Çıglık çıgırır o türkü değil. (s.19)

Kızzz-

zzzzt! Ayşe!

Kaçar mısın

kız benimle?

Şinanay şinanay

Şinanayşe (s.63)

Romeoooooooooooooooooooo!

diye bağ'rabilir, sadece nefesle (s.84)

Hanifanımın altınlı kedisinin sırtında (s.187)

Makiiiiist! Açç!şe (s.69)

Sevgisinde çünkü ruh payı vaa-ridir. (s.291)

Pıçak kör çıktı,

Kalp paramparçaaaaaaaaaaaaaaaa (s.372)

Turkish Studies

3. Dilbilgisel Sapma

Dilbilgisel sapmalar, kalıplaşmış fiil çekimlerinde, kelimelerin başka kelimelerle bağdaştırılmasında ve kelimelerin cümle içindeki kullanımlarında görülen sapmalardır. Karacaoğlan koşmalarında bu tip sapmaya örnekler daha çok doldurma dizelerde görülür.

Amana da deli gönül amana (s.52)

Mestine de deli gönül mestine (s.56)

Alına da deli gönül alına (s.68)

Hey geri de deli gönül hey geri

Hesiri de deli gönül hesiri (s.344)

Gelindi hey Karac' oğlan gelindi (s.75)

Hezere de Karac' oğlan hezere (s. 87)

Mestenedir deli gönül mestene (s.116)

Cahit Öztelli de göstermiş olduğu dipnotla vezin ve kafiye için anlamı olmayan yukarıdaki dizede geçen mestene gibi kelimeleri şairin uydurduğunu ve başka şairlerde böyle bir tutumun olmadığını belirtiyor. (Öztelli, 2000, s.34). Aslında doldurma dize, manilerde ve türkülerde sıkça görülür. Bu anlamda anonim halk edebiyatının özünde var olan bir geleneği sapma kabul etmek zordur. Fakat Karacaoğlan burada kendisine has bir yöntem tercih eder. Kelime tekrarı yapar ve tekrarlar arasında “de/da” bağlacını kullanır. Doğal olarak dilin yaygın kullanımında olmayan böyle bir kullanım, sapma kabul edilebilir.

Karacaoğlan, sadece doldurma dize şeklindeki dilbilgisel sapmalarla sınırlı kalmaz. Çoğunlukla dize sonunda redif kafiye uyumunu bozmamak için yeni birleşik fiiller türetir, dilde alışılmış bir bağdaştırmayı değiştirir, kelime sonlarına orada olmaması gereken ekler getirir.

Gözüme görünmez dünya varısı (s.71) (dünya varı)

Eski sevdiğimden vazgeldim ise (s.64),

İşittim sevdiğim vazgelmiş benden (s.76)

Yiğit sevdiğinden vazgelir (s.117) (vazgeçmiş)

Vazgelir gibi bir sözcük bu şiirde kullanılmıştır. Tabi burada sözcük, o dönemde bu şekilde de kullanılıyor olabilir. Eğer öyleyse, günümüz şiiri için gerçek bir sapma olabilecek bu kullanım o dönem için sapma sayılamaz.

Beytullah' ı yapan İbrahim Halil (s.83) (Halil İbrahim)

Geydiğin başına vala, al gibi(s. 93) (Vallahi)

Solmuş derler gül benzinin iziğin (s.97) (İzi)

Turkish Studies

Aklımı başımdan aldı görüncü (s.99) (Görünüşü)

Herkesliye sevdiceği verilsin (s.102) (Herkes)

Bu örnekler yanında dilde kullanımı olmayan tamlama ya da sözcük türetmelerine de rastlanır.

Kız senin elinden düştüm ben yasa (s.108) (Yasa düşmek)

Oğlan, sen de moldun yüze gülücü (s.85) (Yüze gülücü olmak)

Ne parlaşırsınız kar gibi gibi (s.87) (Parlaşırsınız)

Işılaşır gider siyah telleri (s.106) (Işılaşır)

Sağ yanın sol yanın püskürme benli (s.113) (Püskürme ben)

Gönlümün köprüsü ince kıl gibi (s.115)

Derildi derterim artsız arasız (s.117) (Artsız arasız derlerin derilmesi)

Boynunun farzını kıldın mı gönül (s.125)

Karac' oğlan der ki güdem bir günü (s.131) (Günü gütmek)

Seyhan Erözçelik'te görülen dilbilgisel sapma örneklerini, sürrealizmin bir etkisi olarak ele almak mümkündür. Sürrealizmde nasıl ki bilinç dışına yönelmek esassa, dilin kuralları da ortak bilinçtir. Bu nedenle imla ve noktalama kurallarını bilinçli olarak ihlal ettikleri görülür.

koyuyorum herşey cümhuriyet oluyor bir kadın

birine benziyor Feriha Tefik bir vapur. (s.115)

"acıyı zehirle

haznendeki kanla geçmişçi uçur (s.163)

Akşamüstü. Yağmurla

gelen bungun uzaklık (s.23)

sarıca -tıngır mıngır! Bunu için hiç bitmedi. (s.275)

Sabah biçiyor göğden artakalanları (s.284)

Oysa kim Çukurbostan'da

Yaşıyor şeker şiirlerini

Bir kız tıklar da mıkır

Ol düşünce

Kim şekerini ve şiirini (s.167)

Turkish Studies

4.Anlamsal Sapmalar

Şairler, duygu ve düşüncelerini daha etkili bir biçimde sunmak, okuyan/dinleyenin zihninde yeni ve özgün tasarımlar oluşturabilmek için kelimelerin anlam çerçevesi içindeki tüm imkânlarından yararlanırlar, onları farklı anlatım özellikleri sağlayacak biçimde bağdaştırarak kullanırlar. Anlambilimsel sapmalar genellikle alışılmamış bağdaştırmalar biçimde gerçekleşir. Karacaoğlan, kendisine has söyleyiş olan bir şairdir. Zaman zaman dilin ve Türkçenin imkânlarından o günün koşullarına göre faydalanmasını bilmiştir.

Şunda bir yavruya meyil aldırırım (s.52)

Elin ile doldurduğun doluyu

Dilin ile doldurmuyon ne fayda (s.53)

Siyah zülfü mah yüzüne kıvrırır (s.56)

Hüsnünün zekatı borcunu öder (s.70)

Felek bana hançerini haşladı (s.88)

Gökyüzünde uçar yar turnaları (s.93)

Gönül küsüverse ince kıl gibi (s.95)

Bir cevap sorayım, darılma bize (s.98)

Seyhan Erözçelik, alışılmamış bağdaştırma örnekleri yaparak anlamsal sapma örnekleri verir.

İ(n)sa(n); çarmıhlı kentimin acısı,

düşümde gördüm, sarı bir gündüzde

bitmiş. (s.179)

yapraklı sarnıç... Dağın sürgün, dağın koçgun. (s.443)

Yo, su mu iner senin göğsüne (s.466)

Beyaz öldü demesinler diye, yakasına

takılmış geceyle dolaşıyor, an

.....

beyaz gecelerde (s.156)

Kurutuyorum anları rıhla, tesadüflere

ve ayrıntılara tapıyorum. Şiddetle! (s.169)

Turkish Studies

5. Lehçesel Sapmalar

Lehçesel sapma, İstanbul ağzı yerine farklı lehçe ve ağızlardan alınan kelime ve yapılarının şiirde kullanılmasına denir. *Karacaoğlan'ın şiiri sade bir dille söylenmiştir; ondaki yabancı kelimeler, devrinde herkesin kullandığı kelimelerdir. O, ayrıca mahalli kelimelere de fazlasıyla yer vermiştir (Sakaoğlu, 1996, s. 380)* Karacaoğlan'ın nereli olduğu tam olarak belli olmasa bile şiirlerin genelinde kullandığı dilsel özelliklerden yola çıkarak şiirlerinde kullandığı *içtimai ve tabii çevre tasvirleri; kullanılan mecazlar, tabirler; şiire işlenen adetler ve gelenekler, giyim ve davranış tasvirleri ve hatta yer isimleri, Karacaoğlan'nun Anadolu'nun cenup bölgelerinde yetişmiş bir Türkmen şairi olduğunu düşündürür (Banarlı, 1998, s. 715)*. Nitekim;

Kokusu menevşe güldür irengi (s.72)

Yükümüzü tenhalara çezelim (s.73)

Ara yerde engeller de fariya (s.73)

Biter benefşesi dermeli güller (s.74)

Aç göğsümü, yar gayrı sen açındı (s.77)

Eğlenin de bizim elde kalın mı (s.80)

Yüklendi barhanam, kervanım göçtü (s.82)

Uzar gider bir sıvgacık dal gibi (s.86)

Öne gördüm kömür gözüm gelmedi (s.89)

Güzelliğin soyha kalsın başından (s.105)

Dost ile bir sahat yapsam muhabbet (s.116) gibi örnekler, Güney bölgelerine has söyleyişlerdir.

Her ne kadar yukarıdaki örnekler İstanbul ağzında bulunmayan söyleyişler olsa da bu kullanımları sapma kabul edemeyiz. Çünkü Karacaoğlan'ın yaşadığı dönemde İstanbul ağzı resmi ağız değildir. Dolayısıyla bir şairin bu ağız dışına çıkması diye bir şey yoktur. Artı, halk şiirinin hiçbir zaman İstanbul ağzını kullanmak gibisinden bir iddiası da yoktur. *Ozanlar, toplumun dünya görüşünü, değer ölçülerini, mutluluk ve sıkıntılarını halkın anlayacağı bir dil ve üslupla ifade ederler. Bir bakıma ozanlar halkın dili, kulağı ve gözü gibidirler (Çırakman, 2000, s.4)*. Doğaldır ki gerçek bir halk şairi olan Karacaoğlan da içinde bulunduğu toplumun dilini kullanacaktır.

Seyhan Erözçelik'te ise artık resmi bir milli ağız olduğuna göre, İstanbul ağzı dışındaki kullanımlar lehçesel sapma sayılabilir.

"ĞOP-TEĞLİKE!"

(s.279)

baa bak, ben, ney deyvercam
ben saa. Katilleğ vağ ya, katilleğ,
o ağşam yatıvoryalağ... Savcu şey
yapıyağ. Araşduryağ. Araşduruvoryağ.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/30

Yanunda şeyleğ de vağ. (s.453)

-Ney deynosuy?

-Bi'sey demeyon.

-Sen kendine bak!

Bakuva anam... (s.469)

6. Tarihsel Dönem Sapmaları

Bazı şairler yaşadıkları dönemde kullanılan dille yetinmeyip eski dönemlerin dil dağarcığını da şiir dillerine eklerler. Bu tür şairlerin iyi bir dil bilgileri gereklidir. Zira bir sözcüğün tarihsel serüvenini anlamak için hem konuşulan dilin bilgisine hem de etimolojisine ihtiyaç vardır. her ne kadar Karacaoğlan *Didarın görüben gönül eğlerim (S:74)* dizesinde –ınca/-ünce eki yerine –üben ekini; *Yiğidin densizi ey-olmaz zatı (s. 78)* ve *Gülü verdireceğin benden eyi mi (s.80)* dizelerinde “iyi” sözcüğü yerine sözcüğün “edgü-eygü-eyü-eyü-eyi-iyi” tarihsel gelişiminde “eyi” halini; *Eller göçün çekti, bense göçmedim (s.115)* dizesinde tamlanan ekini “-n” olarak kullanmış olsa bile bunlar tarihsel sapma sayılamaz. Çünkü Karacaoğlan'ın Türkçenin tarihsel etimolojisi hakkında bir bilgisi olamaz. Bu örnekler, günümüz şiiri için birer sapma örneği kabul edilse bile, söz konusu sözcüğün ve eklerin Karacaoğlan'ın yaşadığı dönemde halk ağzında kullanımını sürdürdüğünün açık birer göstergeleridir.

Seyhan Erözçelik, Osmanlı dönemine ait edebiyat veya sokak diline ait kimi sözcükleri bilinçli olarak kullanır ve böylece şiirinde yeni anlam kapıları aralamaya çalışır.

Bir şehrayinde havaya saçıvermiş eş'arını, melankolik abdal bir
şair; havai fişek olmamışlar. Açılıp saçılmamış (s.20)

Cihannümada otur ve hüzün (s.24)

canı çıksın. İstemezüz

anı, hem dahi vezirini

ve atını. (s.91)

güvercinle (göğercinle mi yoksa!)

gebe göğercin (s.320)

sokunun, bilmiş olun, ıldur ol su begler (s.409)

BRE!

Turkish Studies

OY! (s.451)

7.Kesimsel Sapmalar

Değişik kesimlerin kullandığı kelimelerin şiirde yer almasıdır. “Lehçesel sapmalarda da görüldüğü gibi, böyle sözcükler, şiir dili kullanılması beklendiği zaman bir sapma olayı yaratırlar. İçinde çeşitli kesimlerin kullandığı sözcükleri içeren şiirlerde kesimsel sapmalar vardır.” (Özünü, 2001, s.152)

Oldukça geniş bir coğrafyayı gezmiş ve nerede doğduğu, nereli olduğu kesin olarak bilinmeyen Karacaoğlan’ın, kesimsel sapma örneklerini verdiğini söylemek güçtür. Kendisi de Karadeniz kıyılarının çocuğu olan Seyhan Erözçelik ise şiirlerinde balıkçılıkla ilgili kelimelere sıkça başvurur.

HEYAMOLA (s.221)

senced (iğde)

sir (sarmısak)

sebze (yeşillik)

semnu ya da semenu (suda fililenmiş buğday) (s.3919)

BOCURGAT (s.265)

Zehirde kurutulmuş aynaotu. (s.214)

ezilen çağanozlar, betonda kurumuş. (s.241)

Camda bir keditırnağı saksısı (s.224)

8.Sözcüksel Sapmalar

Dilde kullanılan kelimeler bazen, şairlerin kurduğu anlam dünyasındaki duygu, düşünce ve heyecanları karşılayacak yeterlilikte olmayabilir. Şairler mevcut kelimelerin karşılayamadığı kavramlar için yeni kelimeler türetirler. İşte dilde var olan kök ve eklerin yeni eklerle birleştirilip farklı kelimeler türetilmesine ve bunların şiirde kullanılmasına sözcüksel sapmalar denir. Sözcüksel sapma sonucunda şair, daha önce hiç kullanılmamış bir kelimeyi dile kazandırır.

Karacaoğlan’da sözcüksel sapma örneğine elbette rastlanamaz. Çünkü gerek halk edebiyatı geleneğinde gerekse şairin yaşadığı dönemde böyle bir kullanım anlayışı yoktur. Seyhan Erözçelik’in şiirlerinde ise bu çeşit sapmalara rastlanır.

- ölüm, Konstantiniyye, İslambol
olup bir vakitte, donanıp (s.22)
- gizli ud damlaları mı düştüler ha ud
damlaları mı düştüler Mı? Raprakı
gözlerden (s.30)
- 'çoluk çomak'
Bir gün hepimiz çocuk
çoluk çomak oynıy'ca'zz
Birinç! diye haykıran
ilk oynıy'cak
- Yalanc (s.48)
- MEHTABIYYE (s.261)
- Bir kaç sırça köşkyası bayım? (s.52)
- Dirime yürüyen gün
önü kesilir ikindi
üçündü gider ölümün
içine düşer Geceaydın
vapurlar! Günaydın (s.36)
- çek, kaçalım saat kuşa vurunca, Hadi! (s.74)
- kırçık elişi kağıtlarından
kırpık kırçık (s.41)
- Çaykuşu uçtu başımdan, öttü (s.133)
- kuyruğu üzerinde dikelmiş bir kedi (s.323)

Düşstanbul (şairin Toplu Şiirler kitabının ilk bölümü)

SONUÇ

Şiir, aslında şairin kurduğu dilsel bir düzenlemedir. Araştırmacının ya da okuyucunun şaire/yazara niye böyle yazdın demesi yalnız onlara değil edebiyat biliminin özgün olma özelliğine de bir haksızlıktır. Fakat eserden daha fazla pay almak isteyen okuyucu için şiirin söyleyiş ve anlam özelliklerinin de araştırılması gerekir.

Sapma, günümüz şiiri için şairlerin sıkça başvurduğu bir yöntemdir. Yöntem olması nedeniyle çoğunlukla bilinçli yapılan, sanatçının kendi iradesiyle yaptığı bir seçimdir. Genelde halk şiirinde, özelde Karacaoğlan şiirinde görülen sapmalar ise seçimden çok, bağlı bulunulan şiir geleneğinin zorlamasıyla yapılır. Bu anlamda, günümüz şiiri için sapma kabul edilebilecek birçok kullanım Karacaoğlan şiirinde sapma kabul edilemez. Öte yandan, dilin ve anlamın tüm güzelliklerini güzeli anlatmada kullanan Karacaoğlan, şairlik yeteneğinin bir getirisi olarak kendine has kullanımlar da yapmıştır. Bunlar, ister günümüz şiiri penceresi çerçevesinde ister halk şiiri geleneği içerisinde değerlendirilsin, sapma kabul edilebilir.

Seyhan Erözçelik'in şiirlerinin temelini çağın anlayışının yanı sıra halk söyleyişlerinden alınan öğeler oluşturuyor. Şiirlerinde bu dilsel söyleyişleri öne çıkararak, canlı bir üslubu yakaladığı inkâr edilemez. Fakat insan bu kadar yoğun sapma kullanımının şaire/şiire hep olumlu katkısı mı olmuştur yoksa bazen de şiirin anlamını geride bırakıp onu yalnızca görsel/dilsel bir şölene mi çevirmiştir diye düşünmeden edemiyor. Çünkü bu üslup bazen öyle yoğunlaşıyor ki okuyucunun kafasında birçok soru işareti oluşuyor. Sanki şair yalnız kendi için yazıyor ve geçmişi sayıklıyor gibidir. Bazen de kuru bilgilendirmeye yönelik dizeleri eklemekten kaçınmadığı görülür. Dolayısıyla Karacaoğlan şiirlerinde olduğu gibi bilinçsizce de olsa kullanılan sapmalar, şiirin anlamını genişleten bir araç görünümü kazanır. Bu araç sayesinde şair, şiirine kendine özgü bir çeşni ve ahenk katar. Seyhan Erözçelik'in de temsilcileri arasında bulunduğu modern şiirde ise sapmanın, kimi örneklerde amaç durumuna geldiği görülür. Bu da şiirin doğallığını gölgeleyerek yapay bir şiirselliğin oluştuğu düşüncesi uyandırır.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1995). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Engin Yay.
- Aksan, D. (1999). *Halk Şiirimizin Gücü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Altun, I. (2007). "Karacaoğlan'da Şiirsel Bir İmge Olarak Giyim, Kuşam", A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. S. 35. Erzurum.
- Aysan, B. (1984). Cumhuriyet Gazetesi Köşe Yazısı. Yazı tarihi: 11.04.1984.
- Banarlı, (N.S.). (1998). *Resimli Türk Edebiyatı II*, İstanbul: MEB Yay.
- Boratav, P. N. (1994). *Folklor ve Edebiyat (1982) II*. İstanbul: Adam Yay.
- Çırakman, H. (2000) *Halkın Dili Halk Ozanları*, Çorum Belediyesi Eğitim, Kültür, Sosyal İşler Müdürlüğü Yay. Çorum.
- Erözçelik, S. (2002). *Yeis*. İstanbul: Donkişot Yayınları.
- Erözçelik, S. (2003). *Kitaplar (Toplu Şiirleri)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Foucault, M. (1994). *Kelimeler ve Şeyler*. İstanbul: İmge Kitabevi.

- Güneş, Y. (2010). "Seyhan Erözçelik'in Şiirleri: İzlenim Alanı", Akatalpa Dergisi, Ekim 2010, S.130.
- Kabaklı, A. (2002). Türk Edebiyatı II, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Karabey, T. (2007). Divan Şiirinde Sapmalar, A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. S. 32. Erzurum.
- Necatigil, B. (1999). Düzyazılar 2. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999.
- Öztelli, C. (2000). Karacaoğlan (Bütün Şiirleri). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Özünü, Ü. (2001). Edebiyatta Dil Kullanımları, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yay.
- Sakaoğlu, S. (1996). Büyük Türk Klasikleri IV. Ötüken Yay., İstanbul 1996.
- Sılay, K. (1991). Ahmedi'nin Osmanlı Tarihinde Arasöz (Digression) Tekniğinin Kullanımı ve İşlevi (JA. Cuddon, William Flint; C. Hugh Holman; Harry Shaw'dan aktaran Kemal Sılay). Türkoloji Dergisi, Ankara Üniversitesi Yay.
- Süper Sözlük, <http://tr.superglossary.com/Anlam>. Erişim Tarihi 18 Ocak 2014. Türkçe Sözlük (1974), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Zargan İngilizce Türkçe Sözlük, <http://www2.zargan.com/tr/page/search?Text=digression>. Erişim tarihi 18 Ocak 2014.